

ERDEMLİ BİR KİŞİNİN YİTİRİLİŞİ*

Öztin Akgüç

Necati Oktay'ı da yitirdik. Necati Oktay, Gıyas Akdeniz gibi, Ali Alaybek gibi, Adil Yücefer gibi, bilgisi ile, düşünceleri ile, davranışı ile, kültürü ile, kişiliği ile, birkaç kuşak hatta daha uzun süre maliyecileri, özellikle Hesap Uzmanları ile Maliye Müfettişlerini etkileyen isimlerden biri idi. Kendisi ile 1960'lı yılların başlarında Ankara'da tanışmıştık. O tarihlerde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası danışmanı olarak görev yapan Necati Oktay'ın odasında zaman zaman toplanır, ülke sorunlarını, özellikle Türkiye'nin geri kalmışlığı sorunlarını tartışırdık. Necati Bey'in görüşleri, düşünceleri, deneyimi bizleri etkilerdi. O tartışmalarda, Türkiye'nin gelişmemesinde en önemli nedenlerden biri, tersine ayırım (seleksiyon), tersine seçim olarak görülürdü. Tersine seleksiyon Türkiye'nin toplumsal yaşamında, daha çok, iyi ayak oyunu yapan, saman altında su yürüten, klikçi, devrin rüzgârına göre yelken açan, yerine göre el ovuşturan, saygıda kusur etmeyen, yerine göre tekme vurmaktan çekinmeyen, özel çıkar kollayan, güçlü gördüğüne yaklaşan kişilerin ön plana çıkması ve uzun süre ön planda kalmaları; buna karşı daha kişilikli olan, bilgili olan, düşüncelerini savunan, herkese, her şeye evet demeyen, toplumsal çıkarı kollayan, bağımsız davranan kişilerin ise dışlanması, geri planlara itilmesidir. İşte bu tersine ayırım, tersine seleksiyon Türkiye'nin geri kalmışlığında önemli bir etkidir. Sıradan, evet efendimci, şak şakta kusur etmeyen, uyumlu davranan, ağzı laf

* 12 Kasım 1988 günlü *Milliyet* gazetesinde çıkan bu yazı, dergimizde yazarının izniyle yeniden yayımlanmaktadır. Bu izin dolayısıyla Sayın Akgüç'e teşekkür ederiz.

yapan veya ağı kalabalık, bilir gözüken kişiler genellikle yeğlenmektedir. Ezkaza, iyi niyetli, görüşlerini, fikirlerini savunan, baskılara, telkinlere boyun eğmeyen kişiler, üst düzeye çıktıklarında kısa sürede şu veya bu gerekçe ile tasfiye edilmekte, geri planlara itilmektedir. Ülkemizde niçin bu tersine seçim, tersine seleksiyon süreci işler? Egemen güçler, üst düzey yönetimi ele geçirenler, kendi otoritelerini sürdürebilmek, kendi durumlarını tehlikeye atmamak için uyumlu gördükleri, dediklerini yapacak kişilerle birlikte olmayı, çalışmayı isterler. Hizmetin en iyi görülmesi ülkeye, topluma en yüksek yararın sağlanması amaç olmayıp da, ele geçirilen mevkiin korunması veya kişisel hesapların gerçekleştirilmesi amaç olunca, kadroların, kişilerin seçiminin de ona göre yapılması doğaldır. Kişilikli, bilgili, fikrini savunan evet efendimci olmayan tiplerle, ancak güçlü, bu tür niteliklere sahip kişiler çalışabilir. Kişinin kendine güveni olmayına, ister istemez çalışma grubu da, kadrosu da evet efendimci, övgüde kusur etmeyen, kişiliği fazla gelişmemiş, öz saygınlığına özen göstermeyen kişilerden oluşmaktadır. Necati Oktay da, ülkemizdeki bu tersine seleksiyon sonucu hakettiği yerlere gelememiş bir değer idi.

Türkiye'nin geri kalmışlığı üzerinde etkili olan diğer bir olgu da genel müdür, müsteşar, bakan gibi önemli ve etkili yerlerde bulunan kişilerdeki bilgi eksikliğidir. Bu bilgi eksikliği biraz hayret ve biraz da dehşetle gözlenmektedir. Türkiye'de konuşan, hava basan, kasılan, bilgiç gözüken kişi çoktur. Ancak gerçekten bilen, araştıran, irdeleyen kaç kişidir? Bu yetersizliği yalnız bürokraside değil, üniversitede gözlemek de olasıdır. Bol akademik unvan taşıyan birçok öğretim üyesinin, temel konularda dahi bilgi ve çözümlene yetersizliği açıktır. Geçenlerde ekonomik konularda sürekli yazı yazan bir arkadaşımız "İnsan yazdığı konuda danışacak, teorik ve pratik bilgisine güvenecek kişi zor buluyor" diye yakınıyordu. Gerçekten öyledir. Türkiye'de belli bir mevkie geldikten, belli unvanlar alındıktan sonra, bilgi artırma, araştırma yapma çabaları azalmakta, dağarcıkta ne kalmışsa onunla idareye çalışılmaktadır. Dağarcıkta kalan bilgilerin eskiliği, yetersizliği, çok kez yanlışlara yol açmaktadır. Necati Oktay ise bilgisine, çözümlene yeteneğine güvenilecek, Türkiye'nin eksikliğini duyduğu kişilerden biriydi.

Türkiye'de görülen bir eksiklik de dürüst olanların, onurlarına, saygınlıklarına düşkün olanların, bir dışlanma, bir haksızlık karşısında, topluma küsmeleri, kendi köşelerine çekilmeleridir. Bu kişilerin daha fazla direnç göstermeleri, mücadele etmeleri, meydanı boş bırakmalarını gerekir. İkiyüzlülerle, saman altından su yürütenlerle, yüze gülcülerle, kendi kişiliğini, onurunu hiçe sayanlarla savaşmak, onları yenilgiye uğratmak belki zordur. Ancak, Türkiye'nin yetiştirmiş olduğu

değerlerin de, “ne haliniz varsa görün” anlayışı içinde kendi kabuklarına çekilmelerine de hakları yoktur. Belki saygı duyduğumuz, güvendiğimiz, inandığımız birçok kişide eksik olan da bu davranıştır; bu savaşım gücüdür. Necati Oktay, belki bu açıdan eleştirilebilirdi.

Türkiye, birçok alanda değerlerini belki de zamansız yitiriyor. Acaba yitirdiği değerlerin yerine doldurabilecek kuşakları yetiştirebiliyor mu? Bu konuda da kaygı ve kuşularımız vardır.

Necati Oktay, tersine seleksiyon sonucu Türkiye'nin yeterince yararlanamadığı, değerli ve erdemli kişilerden biri idi. Anısı önünde saygı ile eğiliriz.